

Grøn kapitalisme

af Niklas Olsen

To millioner dollars. Det er ifølge Den Internationale Valutafond (IMF) en hvals monetære værdi. Værdien er udregnet efter artens nytteværdi for mennesker (herunder dens bidrag til økoturisme, og hvor meget kuldioxid den kan fange og binde). At tildele en hval en pengeværdi er tænkt som en beskyttelsesforanstaltning. Hvis bare markedsaktørerne får præcise oplysninger om naturens værdi, og hvad der går tabt, når den ødelægges, vil markedet på den mest omkostningseffektive måde beskytte vores økosystemer. Sådan lyder logikken i den grønne kapitalisme, som Adrienne Buller (seniorforsker ved den progressive London-baserede tænketank Common Wealth) analyserer i den meget omtalte bog *The Value of a Whale: On the Illusions of Green Capitalism*.

Formålet med *The Value of a Whale* er at belyse den seneste fase i kapitalismens forhold til naturens kriser. Efter først at have ignoreret, benægtet og betvivlet miljø- og klimakrisen og sidenhen forsøgt at modarbejde mulige politiske løsninger på dem, har kapitalismens fortalere i de seneste årtier dyrket en angivelig mere konstruktiv tilgang, som hævder, at det er muligt at løse udfordringer med global opvarmning og tab af biodiversitet og samtidig tjene penge på foretagendet. Buller er imidlertid kritisk over for denne bæredygtige, eller grønne, kapitalisme, som ønsker at kommercialisere naturen for derved at passe bedre på den, og som har manifesteret sig som den dominerende respons på klimakrisen.

Buller argumenterer for, at den grønne kapitalisme har to kendetegn: (1) Den ønsker at bevare de eksisterende kapitalistiske strukturer samt (2) at skabe nye domæner for kapitalakkumulation i overgangen til en fossilfri og økologisk bæredygtig økonomi. Ifølge Buller bidrager den grønne kapitalisme, trods et erklæret ønske om at løse klimakrisen, i kraft af sin økonomiske logik til fortsættelsen af de destruktive processer, som kapitalismen selv har skabt og længe obstrueret mulige løsninger på. Den grønne kapitalisme er med andre ord endnu et fænomen, der forhindrer, eller i bedste fald forsinker, kampen for en mere økologisk stabil og retfærdig fremtid.

The Value of a Whale er en del af en større bølge af litteratur, der tilbyder en klima- og miljøfokuseret kritik af vores nuværende politiske økonomi. Men til forskel fra de mange økomarxistiske indlæg, der i øjeblikket præger debatten - tænk fx på titler som *Half Earth Socialism* af Drew Pendergrass og Troy Vettese, *Climate Change as Class War* af Matthew T. Huber og *Marx in the Anthropocene* af Kohei Saito - udfolder Bullers analyse ikke specifikke løsninger på klimakrisen eller konkrete fremtidsvisioner. Den har heller ikke teoretiske ambitioner om at give større sociologiske forklaringer på klimakrisen i stil med fx Bruno Latours værker. Målet er mere afgrænset at forstå den grønne kapitalismes karakteristika og derved levere en art samtidsdiagnose. Her minder *The Value of a Whale* i nogen grad om Naomi Kleins *This Changes Everything*. Men det stærke fokus på finansielle eliter, den journalistiske og dramatiske stil og det aktivistiske budskab, som hævder, at en massebevægelse kan skabe bottom-up forandring, som karakteriserer *This Changes Everything*, er ikke at finde i den mere nøgternt anlagte *The Value of a Whale*. Her er fokus først og fremmest på økonomiteoretiske og markedsorienterede idéer og praksisser.

Dele af Bullers analyse er idéhistorisk anlagte. Det gælder især det lange åbningskapitel om de rationaliteter, som ligger til grund for den grønne kapitalisme. Fokus her er ikke på fossilindustrien, som fx Andreas Malm har angrebet, men på den markedsliggørelse af miljøet og klimaet, som det neoklassisk orienterede økonomifag har været bannerfører for i de seneste årtier. De neoklassiske økonomer anskuer miljø- og klimaproblemer som markedsfejl i den forstand, at deres omkostninger (i form af fx forurening og affald) ikke er indregnet i priserne. Målet er således at

45 modvirke disse markedsfejl gennem en korrektion af prismekanismen, så varerne kommer
nærmere den pris, de reelt koster at producere. Det kan fx ske gennem beskatning af forurening
og handel med forureningskvoter, der forstås som incitamentsstrukturer, som skal motivere firmaer
til at udvikle mindre forurenende teknologier.

50 Ifølge Buller er økonomernes forsøg på at gøre forurening til et spørgsmål om kroner og ører, som
kan besvares via markedet, blevet institutionaliseret i international politik af firmaer,
interesseorganisationer, politikere, finansielle institutioner og bureaukrater. Problemet med denne
udvikling er ikke, at disse kræfter arbejder hen imod løsninger på klimakrisen, men den metode de
arbejder for, nemlig at anskue det økologiske system ud fra en økonomisk målestok.

55 For det første er metoden fejlbehæftet. Den overser, at naturen er en så kompleks størrelse, at den
er umulig at prissætte. Fx er værdien af økosystemer ikke summen af de enkelte arter;
værdisætningen af arter og funktioner vil altid være dybt normativ; og økonomiske modeller kan
ikke medtage faktorer som usikkerhed, uvidenhed eller irreversibilitet. Med andre ord kan
60 individuelle aktører ikke overskue konsekvenser af de beslutninger, som de ofte er nødsaget til at
gøre på markedet. For det andet overskygger ønsket om at skabe profit i den grønne kapitalisme
intentionen om at bevare naturen og dens ressourcer. Få af de initiativer, som er blevet taget for at
markedsliggøre miljøet og klimaet, har angiveligt været til gavn for naturen. Til gengæld har den
finansielle sektor tjent styrkende med penge ved at handle med naturressourcer.

65 For det tredje tjener initiativerne til at opretholde og udbygge kapitalismens ulighedsstrukturer. Den
grønne kapitalisme er således et system, som giver de rigeste lov til at lægge sociale
omkostninger over på de fattigste. Her fokuserer Buller i særdeleshed på forholdet mellem det
globale nord og det globale syd, der er blevet re- konfigureret fx gennem carbon-offsetting.

Fra Slagmark #88 side 239-241.